

III.

F o r s ø g

til en

Afhandling

om de gangbareste Misbruge

ved den

Norske Skov = Huusholdning.

Af

Statsraad Niels Collin.

III

2010

in

1910

ein de ...

1910

1910 - 1910

1910

Ingen tvivler om, at vore Skove jo ere Landets nødvendige og nyttigste Eiendomme, eller, som Lovgiveren udi Forordningen af 20 Augusti 1726 selv kalder dem, det største og fornemste, hvorpaa Rigets Belfærd er beroende. Gielder det om Huuse at bygge, Brændefang at skaffe, Fiskerier eller Bergverker at drive, Søefart, Handel og Haandverker at fortsætte, maa jo Skoven med sine adskillige og utallige Tilvirkninger være vor bedste Tilflugt, og i alle menneskelige Fornødenheder komme os til Hielp. Lykkeligt det Land derfor, som eier Skove, og rettelig veed at bruge dem til sin egen saavel som Efterkommernes Nytte; men hvor beklageligt er det ikke paa den anden Side, naar mangehaande skadelige Uordener, Misbruge og Voldsomheder søes og drives til Skovenes aabenbare Formindskelse og Udeltæggelse. Sørgelig Erfarenhed lærer, desværre, at alt for mange af disse gaae i Svang. Og da mit Niemærke ikke er, at handle om den her i Landet værende Lov-Skov, som fornemmelig ere Birk, Ask, Alk, Bidie, Silje, Høgg, Hassel, Piel, Lon, og paa sine Steder nogen Bøge og Ege-Skov, vil jeg ikkun kortelig vende Tankerne hen til de langt betydeligere Træer, vore Skove prange med; jeg meener vore Fyrre- og Gran-Træer; og derunder gennemgaae de vigtigste og skadeligste Misbrug, derimod søes; og saaledes gjøre Begyndelse med

I. Skov, Ild.

Denne uheldige Giest tilføjer Skovene i Norge ubodelig Skade aarligen. Var det muligt, at bestemme Tallet, troer jeg ikke, at

een Million Træer, store og smaa, bliver nok Nar om andet hele Ri-
get over, og naar hvert Træ ikkun skulde ansættes til 2 Sk., vilde
Skaden dog beløbe sig aarligen over 20000 Rdlr. Under min Om-
reise 1757, som kongelig anbefalet Commissarius ved de, efter Gene-
ral-Landmaaler Knophs Forslag, Sondenfields opmaalte nye Gaar-
de, erindrer jeg blant andet, i en Skovstrækning ved Juris-Naen
i Østerdalens Fogderie, ei at have seet andet, saavidt Diet til alle
Sider kunde række, end afbrændte og sørgelige Levninger af den der
tilforn staaende herlige Saugtømmer-Skov. Paa vort første Com-
missions-Sted, Gaarden, i Elverums Sogn, erindrer jeg og i de Li-
der at have seet trende betydelige Skov-Jude, hvoraf ikkun den ene
ved Menneffe-Hjelp, og de toende andre ei forend otte Dage derefter
ved en lykkelig indfalden Støbregn, bleve dæmpede. Ja, meere end
een Gang har det i de Naringer tildraget sig, at jeg med flere hosebæ-
rende har fra eet eller andet høit Fjeld, paa een og samme Tid kunnet
tælle 4 à 5 store Skov-Jude i de beste Skovstrækninger runde
omkring.

Enhver kan altsaa uden Noie slutte sig til, hvad Ulykke og Skæ-
de dette er for Landets Skove. Spørger man om Narfagerne dertil,
kan de henføres enten til Skiodesløshed eller Ondskab. Naar Bon-
derne, for at udvide og forbedre Jæ-Bedet i deres Sæter eller Hiem-
Marker, sætte Jid paa Lovskov eller ringe Fyr- og Gran-Skov, vol-
der Skiodesløshed ofte, at Jiden, formedelst Sommerens Torke,
eller hastige Vinde, tager Overhaand, og griber om sig vidt og
bredt. Skiodesløshed volder og, at samme Ulykke tilflaaes, naar
Bonderne brænde Braater til Rug-Sæd, Sveer til Røper; eller
at de af Boigde-Folket, som opholde sig ved Fiskerie i Fjeld-Van-
dene, gjøre Jid op i Skoven, og ikke bruge Forsigtighed i at slukke

den efter sig. Skibesløshed volder fremdeles ogsaa, at naar Kreature drives i Marken til Græsningen, og et halvopent Drenges eller Pige-Barn følger med som Føhyrde, tænder samme ofte i Urængs Maal, ofte og af en Slags Fornødenehd, Ild op, for at beskieme Qvæget for Myg, Klæg, Bremsen og andre skadelige Insecter, som plage Qvæget, og fordrives ved den antændte Ild. Ved den Leilighed skeer det da ofte, at slige ubetænkfomme Børn løbe derfra uden at slukke Ilden vel efter sig, ja vel og iblant finde Behag udi, at see Ilden gribe om sig; hvilket let kan skeer i den tette Barr-Skov, hvor Ilden, ligesom Løbekrud, tænder den tørre Mos og Lyng, og derefter den store Skov.

Undskab volder og mangen Gang, at Skov-Ild entstaar, naar eet eller andet slet Gemyt, af Håd til Skoveieren, sætter Ild i hans Skov; hvilket, desværre, ikke er uden Exempel. Ofte skeer det og, at omkringstrippende Landstrygere, fremmede eller indfødte, af puur Undskab og Skarnagtighed stille saadant i Verk.

De tienligste Midler imod dette betydelige Onde synes være disse:

a) I steden for den hidtil brugte Maade, at brænde den unyttige Krattskov, og derved forbedre Græsningen og Fø-Bedet, maatte Bonden herefter eene tilstædes, ved Dye og Rodhugning at skaffe sliig Skov af Beien; eller hvor det, efter Stedernes særdeles Bessaffenhed, under noie Opsigt af vedkommende Amts- eller Skov-Betiente kunde tilstædes at brænde unyttig Skov, være sig til Sommer-Havns Forbedring, Braate- eller Næpe-Sveers Anlæggelse, maatte fornemmelig drages Sorg for, at den omkringstaaende Skov derved ikke blev antændt, men al den Forsigtighed derved iagttaget, som Lovens 6 Bogs 19 Cap. 11 Art. saavelsom Forordningen af 7de October 1738, dens 6te Post, allernaadigst foreskriver.

b) Skulde ikke desmindre ved Nogens Uforsigtighed nogen nyttig Maste, Huus eller Saugtommer-Skov geraade i Brand, burde Vedkommende ei aleene erstatte Skaden efter uwillige Mands Burydering, men og derforuden, andre til Exempel, hvad enten Skoven var dennem selv eller andre tilhørende, straffes med et Aars Arbeide i nærmeste Fæstning.

c) Ingen Huusbonde maatte betroe nogen umyndig Dreng eller Pigebarn Fyrtøi med sig i Skoven, men stedse dertil bruge et saa paalideligt Menneffe, som han selv vilde staae til Ansvar for, der, paa de mindst farsige Steder, i Nærheden af Bække, Søer eller Laer, kunde giøre Tid op, naar det endelig skulde fornødiges. Ellod Landskabet ikke desmindre ei anderledes, end at Tiden maatte tændes i Skovmarken paa Lyngmoe eller tørre Rabber, maatte Vedkommende forpligtes at indgrofte Tiden inden en snever Kreds, hvorved al befrygtelig Ulykke kunde forekommes. Det samme kunde og iagttages ved Braate-Brænden og Næpe-Sveer, hvor den nær hos staaende Skov udfordrer sig Forsigtighed.

d) Befandtes Nogen saa ugudelig, med beraad Hu at stifte Tid paa nogen Mands Skov, burde han efter Loven, som en anden Mordbrænder, uden al Naade straffes; og maatte det især paaligge de kongelige Fogeder, ved underhavende Lensmænd og Boigde-Bagtere at paasee med al Narvaagenhed, det ingen Flygtinge, omstrefende Finner og Landstrygere, sig paa Skovene maatte opholde.

e) Saasnart nogen Skov-Tid, være sig af een eller anden Aarsag, maatte entstaae, burde strax klemtes med Kloffen fra nærmeste Kirkeetaarn, hvorfra man kunde blive Tiden vaer; eller i dets Mangel Budstikken udsendes til Børsel for Almuen, da i det mindste en voxen Karl fra hver Gaard i Sognet, med fornøden Redskab, maatte

maatte haste hen, at dæmpe Ilden, under 2 Rdsr. Straf for hver, som modvillig eller forsømmelig i sig Tilfælde befindes.

2. Almindings- eller Sameie-Skoves ulovlige Forhuggelse.

Vel byder Lovens 3 Bogs 12 Cap. 15 Art., at Ingen skal bruge meere i sælls Skov, end hans Lod kan taale, eller og at lade den skifte ved Nøttens Middels; men enten det er skeet af Uformuenhed, at besfride de dertil udfordrende Beføstninger, eller af Frygt, at paa-Drage sig Medeiernes Uvønskab og Esterstræbelse, eller og formedelst andre i Veien liggende Hindringer, er denne nyttige Lovens Artikel ikkun lidet bleven efterlevet. Derfra har denne skadelige Misbrug havt sit Udspring, at de fleste Lodseiere have betragtet Skoven ikkun som et Kov eller Priisgods, og paa fiendtlig Vilis ligesom kappet med hinanden om at odelægge den, letsindigen tænkende, at hvad den ene levner, den anden dog ingen Forfskaansel bruger med.

Ligger nu saadan Almindings-Skov i Nærheden ved Kiøbstæden, som for Exempel Strinde Alminding her ved Trondhjem, bliver Ulykken derved saa meget større, naar ikke aleene gaardbrugende Bønder, men hartad enhver Huusmand i Nærværelsen formeener sig berettiget, i Almindings-Skoven aarslig at hugge ned, ei aleene saa megen Skov og Gavn-Træer, han til sit Huus behøver, men og saa meget meere, som han med en Hest (den han paa en alt for uindfrænkter Maade underholder, til dette Slags Skovrøveri at fortsætte) formaaer at drive til Kiøbstæden at sælge. Fremdeles skeer det vel og, at adskillige i Kiøbstæden Boefatte, som tillige eie Uvølsgaard paa Landet, lade det ei være nok med, paa Almindings-Skoven at sælde overflødig Tømmer og Brændefang, meere end til saadan Uvølsgaard kunde behøves, om den af en Bønde-Familie var

beboet, men drive Nidsverket endog saa vidt, at fordi de eie saadan en Aulsgaard paa Landet, formeene de sig og berettigede, fra Almindingsskoven at hente det mæeste af deres Brændefang til deres Huusholdning i Byen. Det var ikke godt for det Almindelige, hvis enhver havde været eller var af lige Tænkemaade, thi da maatte det nu være ude med Skoven; men ligesom jeg, i de 13 Aar, jeg har brugt Aulsgaard paa Landet, veed mig fri, ei at have ladet hugge en Stok eller Stok i den Alminding, min Gaard kunde tilegne sig nogen Deel udi, saa troer jeg og, at flere kunne sige det samme. Imidlertid er det allerede for meget, at den største Hob tænker og handler anderledes, hvilket for Efterlægten ei kan drage uden skadelige Virkninger efter sig. Som nu Brugen af Boigde Almindinger ei bør strække videre end Navnet lyder, nemlig til Boigden og Boigde Folkets nødvendige Behov, men ingenslunde at opoffres Kjøbstæd Indvaanernes Egenraadighed, i at hente derfra unødigt Bygnings-Tømmer og Brændefang til deres Aulsgaarde paa Landet, meget mindre at hente saadant derfra til deres Huusholdning i Byen, saa synes det, at det nærmeste Middel imod denne Misbrug vilde være en alvorlig Advarsel ved Placater fra vedkommende Amtet. Upaarvivellig vilde dette meget affkræfte derfra, særdeles naar de overblevne Skovberiente, saa længe de nyde Lon, maatte derefter fra Amtterne anbefales, tilligemed Lænsmanden og tvende af Fogden omgangsvis dertil nævnte beste Bønder, een Gang hver Høst nøie at befare deslige Almindingsskove, hvor ulovlig Hugst øves, og der alvorligen og redeligen uden Gunst eller Gave undersøge, naar, hvor, af hvem, hvad Slags og i hvad Mængde, saadan Hugst er forøvet, hvilket alt, i en ordentlig derover indsendende Forretning, under samtliges Hænder og Segl, maatte indsendes, Amtet til Paaskion og foranstaltende

Naatale, isald nogen havde handlet herudi utilbørligen, eller over det, han med Nette kunde tilkomme. Thi jeg er af den usorgribelige Meening, at ingen i Landet bør eller med Nette kan tilegne sig videre Hielp af Almindings Skov, end samme uden Skade for Efterkommerne kan taale at afgive, samt i tilbørlig Forhold af enhver eiende Gaards Leie. Saavidt har jeg agtet fornødent at udlade mig i Henseende til Almindings Skov. Hvad nu Sameie Skove angaaer, som jeg anseer de for at være, hvor ikkun to eller faa flere have Skov tilfælles, da formoder jeg, det vilde have sin store og visse Nytte, at slike Skove, lige efter Loven, mellem Lodsseierne bleve udfisktede.

3. Umaadelig Braate Brænden.

Skeer dette, uden at nytte Jorden derefter til bestandig Ager og Eng, bliver det en Misbrug, hvorudi mange uestertænkfomme og gamle Fordomme aleene hengivne Jordbrugere i Norge, fornemmelig Søndensfields, have gjort sig skyldige, og desværre endnu mangstedt gjøre det, bestaaende derudi: Ofte 2 à 3 Mile fra Bønder Gaardene, hvor den unge vepretelig Skov er tettest, og Jorden, efter Bondens Skjon, tienlig til Braate Land, hugges der om Sommeren ned for Gode saa stor Strækning Skov, at derpaa kan saaes 1 à 2 Tønder Rugfød, meere eller mindre. Naret efter, naar de nedhugne Træer ere vel tørre, stikkes Ild derpaa, da alle Dviste og Grene gemeenlig brændes op, efterladende for det meste Stammen af Træerne ubrændte. Saasnart Ilden er slukket, og Jorden saavidt afkølet, at de i den levnede endnu varme Aske kan kaste Sæden, skeer det. Naret efter høstes Kornet, ofte 20 indtil 40 Fold, eller meere, hvilket just er Forførelsen til denne Skov Skade. Endelig, naar Kornet er opskaaet, og i opreiste Hæse, bedækket med Bark,

lagt hen i Bevar, (thi formedelst Gaardenes langt Fraliggende kan Avlingen mangesteds ikke saaes hiembragt førend paa Vinterføret), lunder Bonden i Baaler, som de kalde det, eller, forstaaeligere at tale, lægges de overblevne Stammer af Træerne i mange Hobe paa Braate-Landet, og stikkes paa ny i Brand, da det ene med det andet reent fortæres. Saa snart det er skeet, saaes og høstes paa lige Maade, som sagt, atter engang, hvorefter sligt Land fast aldrig røres ved meere, men overlades Naturen at sørge for, om der nogen sinde meere kan vore Skov, der da gemeenslig falder ud til smaa Løv-Skov, den Esterkommerne, om saa godt synes, paa lige Maade kan voldgieste.

Saaledes har jeg seet dette skovskadelige Haandværk drive i de Naringer, jeg efter kongelig Befaling reiste omkring i Østerdalens Fogderie Sondenfields. Men ingen handler i dette Tilfælde værre med Skoven, end Skov-Ginnerne, som opholde sig langs de Norske Grændser, og med Rette fortiene Navn af Skov-Giender. Giernest sætte de sig ned, hvor Skoven er tykket; og hvad de ikke med utilsadelig Maste og Saugtommer, Hugst kan forsøde, brænde og skændte de ved deres Braater uden al Misfundhed. Slig Misbrug af Skov, uden at nytte den til stor eller smaa Last, Brændeveed, Tiære eller Teglsbrænderie, Kull, Miler, eller andet gavnligt, fører dobbelt skadelig Virkning med sig; thi baade ødelægges saa megen ung vextelig Skov derved, at man ikke uden Medynk kan ansee sliq Huusholdnings-Maade, saa og fordærves og forbrændes Jordens Frugtbarhed for mange paafølgende Naringer, og derfor af de fleste fornuftige Landmænd er bleven forkastet som fordærvelig og naturstridig, i Henseende til Skoven ei mindre, end til Jorden.

Midlet herimod vilde være tilstrækkeligt nok, naar den Straf, Forordningen af 20 Augusti 1726 udi den 5te Post forkynder, blev alvorlig overholdet, hver gang nogen med sig ulovlig Braate Brænden maatte betrædes, som ikke af vedkommende Dyrighed var anseet at kunne blive til bestandig Agerbrug og uden Skade for Skoven.

4. Ubetænksom Skovhugst,

uden at nytte det Aavirkede, men lader det ligge efter sig i Skoven til Forraadnelse. En Misbrug, som hielper ei heller lidet til at forøde en Mængde Skov her i Norge, og treffer ind, enten for medelst Vedkommendes Uformuenhed i at bestride Omkostninger af Kørsel og Forsel, eller fordi Priserne i en Hast kan have dalet, eller af andre tilfældige Aarsager. Exempel derpaa har jeg fordom seet paa en Reise i Elverums Sogn til et Annex 12 Mile fra faste Boigden, kaldet Tryssell, (hvor den beste Maste- og Saugtømmer-Skov, mig bekiendt, endnu findes), hvorledes en vis Mand, som her ei nævnes, i Sætre Skoven sammesteds havde ladet sælde en Mængde prægtige Maste-Træer, hvoraf ikkun nogle saa bleve fiorte til Elven at fremflaades, men Resten, som allerede da havde lagt hen i mange Aar, ligger formodentlig endnu der, og raadner i Skoven. Et lige ubehageligt Syn, skiont af mindre Betydenhed, forekom mig for saa Aar siden paa den saa kaldede Stordals Alminding, som for en liden Deel er henlagt til een af mine Saugbrug, hvor jeg forefandt adskillige opstablede Lunde Saugtømmer, som for meere end 20 Aar siden berettes at være hugne, og nu ere giennemraadne. Midlet herimod kunde, under en bedre Skov-Opsyn, blive dette: At een og hver Berettiget til Saugtømmer- eller anden Hugst, følgerlig og pligtig at have noie Indseende med sin bevilgede Skov-
stræk.

strækning, burde bøde til Beikassen 8 Sk. for hvert lidet Træ, 24 Sk. for hvert Saugtømmer-Træ, og 2 Rdir. for hvert Maste-Træ, som paa denne skidestøse Maade besandtes omhugget og i Skoven over tre Aar efterladt.

5. Barke-Brød.

Den Skade, Skoven derved tilføies, er ikke liden, særdeles i indfaldende dyre Aaringer, og kan dog blant alle lettest undskyldes, efterdi Aarsagen ikke er Penge-Binding, men den haarde Nød og Hunger, som tvinger mange af Landets Indbyggere i de usrugbare og frostnemme Field- og Markes-Boigder, formedelst Fattigdom, uvis Kornvert, samt langt fraliggende fra Kibstæden, endog i gode Aaringer, stedse at betiene sig deraf, enten for $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ eller $\frac{1}{4}$ Part, til deres behøvende Suppe, Grød og Brødbagning. Maatte det ikke falde nogen kedsommeligt, vilde jeg her kortelig melde, hvorledes Omgangen for det meeste dermed er: Om Foraaret sidder Barken, formedelst den fra Roden opstigende Næringskraft, løs paa alle voxende Træer, men især paa Fyrre-Træer. Denne Tid tager den fattige norske Almue i Agt, for at flaae den fornødne Fyrrebark, som egentlig til Splisning forbruges, som og Bark af Elm-Træer, hvor de have. Formedelst den grovere Bark, søges ikke gierne gamle Fyrre-Træer hertil, men alene de unge, ranke og blankeste deriblant. Naar Barken er aftaget, skæres eller skræbes den yderste og inderste Huud deraf, hvorefter den mellemste og tykkeste tørres i Solen eller Badstuen, knuses, stødes, eller tærffes paa Læden, saa smaa som muelig, og, om nødigt, atter paa Tork-Hyllen tørres, formales, og, med Tillæg af lidet Havre- eller Rugmeel, eller i dets Mangel noget Klid, eltes i kaaghedt Vand til Brød, eller tværes ud

til

til Suppe eller Brød. Med Hielp af anden Kost, være sig Fjæst, Smør, Ost, Riis og Fiskevare, som dog hos de Fattigeielden have, lader dette kummerlige Brød sig nogentledes spise, skönt Smagen deraf er bitter og ubehagelig; men fattes Sult-Varene dertil, maa det vel hede Drovessens Brød, der dog, hvor elendigt det end er, virkelig koster meere end det beste, Konger og Fyrster nyde, i Henseende til den Mængde Skov, Arbeide og Tids-spilde, dertil medgaaer. Dette opvækker en bedrøvelig Eftertænke af denne Nød-hiels skadelige Følger ei alene for Skoven, men fornemmelig for Helbreden, som ved denne udtærende og unaturlige Føde maa svækkes, forgaae, og drage smitsomme Sygdomme over Landet, hvorom saavel de i Aarene 1740, 1741 og 1742 indfaldne haarde Misveer og dyre Naringer, som de nu seeneft forløbne trende, bære alle for sorgeligt Vidnesbyrd. Mange af os nu Levende, hvilket stræksomt Syn! have baade i Bye og Boigd seet de udsultne, af Hunger og Bærkebrød halvdøde Mennecker vanke om som Skygger, falde ned og give Anden op. Under det, her tales om, hvad Skoven i saa Maade lider, hvo kan være følesløs nok, ei at tale om, hvad Mennecker-Slægten lider? hvo saa vanarttet, ei her at udbryde: Lovet være Gud, som gav bedre Tider! Betsignet være Kongen, som aabnede sine Kornlofter, da Kornpugernes vare tillukte, og som ved tillokkende Præmier gav Tilførselen nyt Liv og Virksomhed! Sid man, saavidt menneskelig Indsigt og Omhu kunde strække sig, ville for Eftertiden være betænkt paa alle tienslige Midler, til herefter at afsvende dette truende Onde fra disse Korn-uviffe Egne. Opmunttringer til en bedre og meere udstrakt Agerdyrkning vilde, næst Gud, vist udrette meget. Klækkelige Kornmagasiner i Stæderne vilde ei udrette mindre. Almindelig Bestræbelse i Henseende til Kartoflers

Nol og Brug, vilde og hielpede meget til at frede Skoven og frelse Indbyggerne i paa kommende Misværet. Endelig, naar den i Bondestanden manglende Forsynlighed og Korn-Besparelse kunde oprettes, vilde dette eene gavne Landet meere, end mange Skibsladninger Kornvare, vi til Fremmede udøse vore Penge for og udarme os ved. Onskeligt derfor, at alle Stænder i Landet trolig vilde række hinanden Haanden, i at paasee, det den sær nyttige fra dette Stift under 28 Januarii 1772 udgivne Placet, indod ufornoden Ødselhed og Overdaadighed blant Almuen, kunde noiagtigere efterleves.

6. Undermaals Tømmer-Zugst.

Her aabnes et vidtøstigt Felt, hvilket, i stedet for at stille behagelige Gienstande for Dine, viser paa eengang en Samling af Misbruge og Forurettelser mod Skoven. Desværre! det er nu kommet saa vidt, at mangen een hugger og lader hugge for Gode, ubekymret, paa hvis Eiendele det og maatte være; kjober Bøndergaarde, eene i Hensigt, at hugge Skoven ned, og derefter sælger Gaarden til første Liebhaber; leier Skove af andre, for at øve samme Midsveksel paa; ved overflodig saavel Drikke som andre Vares Betroselse, og mangehaande andre utilladelige Konstgreb, bringer Bonden i Gield, for at blive hans Skov raadig, vvertimod Indholdet af den kongelige Forordning, dat. 24 Martii 1746. Med eet Ord: Mangen een agter hverken Anordning eller Advarsel, for den nærværende Fordeel og Penge-Gvinst, og det uden i mindste Maade at betænke Efterkommerne; da vi dog ikke aleene leve for os, men og for dem, og, som gode Borgere og Fædrelands Elskere, ere pligtige

at efterlade dennem Landets Herligheder, om ikke i bedre, saa dog aldrig i værre Tilstand.

Mange og vigtige ere de allerede opregnede Ulykker, de Norske Skove søvne under; men jeg tør fast sige, at denne med Undermaals Sommer-Hugsten er endnu den vigtigste blant dem alle; thi derved ødelægges den unge opvoksende Skov for Eiden. Hvor mange Milioner unge vorterlige Gran- og Fyrre-Træer hugges nu ikke ned aarslig over hele Riget, hvilke neppe give hver en forsvartig Maals Saugtømmer-Stok, da ethvert inden saa Nar, naar det blev skaaret, kunde give 3 à 4 dygtige Saugtømmer-Stokke. Hvilket anseeligt Tab er ikke dette for Landet! Nyttigt var det derfor, hvis det i Aaret 1726 giorte, og siden ved Forordningen af 7 October 1728 igientagne Forbud paa Undermaals Sommer-Hugst blev fornyet og stærket derhen: At ingen Saugelær efter denne Dag maatte lade hugge Saugtømmer-Skov, uden han af hvert Træe, dertil fældes, kunde naae i det mindste trende Saugtømmer-Stokke af anordnet Maal.

Jo mindre Undtagelser i en almindelig Regel, jo bedre. Denne synes dog her at finde Sted: sc. de i Toppen fortørrede Træer, man kalder For-Toppe, der ikke vore meere i Hviden; ligeledes den ved Fjeld-Siderne gemeentlig voksende og formedest sin lave Vert saa kaldede Krag-Skov, item Vindsælde og den Skov, som fortørres ved en Slags Sygdom, kaldet Syre, (i Merager-Boigden har denne Træe-Søet, formodentlig og flere Steder, giort stor Skade paa Skoven), maatte det fremdeles være tilladt at hugge ned, endskiont deraf ikke kunde faaes trende Maals Saugtømmer-Stokke.

7. Store og overflødige Træ-Bygninger i Rigsstæderne og paa Landet.

Ingen, uden de, som nogenlunde ere bevandrede i Landets Skove, og have nogen Indsigt i Huusholdningen dermed, er i Stand at skionne, hvilken uoprettelig Skade Skoven derved tilføies. Man forestille sig ikkun, hvad Nid og Nederlag der maa øves paa Skoven, forend 4 à 500 Tylter Bygningstommer af forskjellig Tykkelse og Længde fra 12 til 20 Allen, samt af Kostbarhed fra 2 til 10 Rdlr. pr. Tylt, kan skaffes tilveie, for at reise i Beiret eet eller andet af vore Tidens gangse Træ-Stotte i Byen eller paa Landet. Naar det nu og gaaer saa vidt, at mange deslige opføres, ja endog, at anseelige og vidstrakte publique Huuse af Sommer opføres, kan man ikke undre paa (efter de Opmuntringer, som den kortsynede Bonde paa sine Steder underhaanden givrs til sig Hugst), at mangen Saugeier af sine Skove ei kan bekomme uden $\frac{1}{2}$ eller høit $\frac{1}{3}$ af det rette Saugtommer-Quant, som den ham meddeelte kongelige Bevilling lyder paa; ei heller kan man undre paa, at Esterlægten omsider aldeles geraader i Mangel paa fornøden Bygningstommer; hvilket vilde blive saa meget mere beklageligt, om Byen nogensinde skulle hiemsøges med Ildbrand, det Gud i Naade forbyde! da de fleste Afbrændte, især de fattige, liden eller ingen Udgang vilde finde til det saa fornødne Bygningstommer, for igien at skaffe sig Huus over Hoved. Det skulde maastee forekomme Nogen at være Anledning til at troe, at jeg selv har forsgaaet mig i denne Sald, ved at have bygget op et stort og anseeligt Baanehuus af Sommer her i Trondhiem; men naar betragtes, det jeg ei fra Grunden af har bygget, men aleene revet Taget af en Træ-

Træbygning, og forhoiet den med en Loft-Høide og andet Tag, meener jeg nogenlunde, om ei aldeles, at kunne undskyldes. Skulde det og falde i min Lod, oftere at bygge, som jeg hverken troer eller ønsker, skal det tilforladelig ikke blive af Tømmer, men af Steen. For ellers at raade Bod paa denne Misbrug, skulde jeg lettelig falde paa de Tanker, at det aldeles maatte være formeent, i Riibstæderne saavel som paa Landet, at opføre publique Huuse og Bygninger anderledes end af Steen, være sig Kirker, Skoler, Hospitaler, Raadhuse, Vaisenhuse, Tugthuse, geistlige og verdslige Embedsmænds Residenser og Boliger, item Arresthuuse og deslige flere, som skal være varige Monumenter for Efterkommerne, og bære Vidne om den nu levende Slægts Omhyggelighed for Efterlægten i de følgende Aarhundrede. Hvad de private Bygninger angaaer, er jeg ligesaa af Formeening, at saa mange, Gud dertil har givet Midler og Formue, og ei vil lade sig nøie med hvad de finde for sig, men for deres egen Bequemmelighed, fra Grunden af, agte at opføre store og anseelige Bygninger, maatte ved Lov være forbundne at bygge af Steen. Skoven vilde derved betydeligen spares, Teglbrænderier og mange flere nyttige Haandværker og Konster opmuntres. De mindre Formuende derimod, som for een eller anden Aarsag vilde sætte sig op en liden Baaning i Byen, maatte det i mine Tanker fremdeles være tilladt, at opføre samme af Tømmer, naar Huuset, paa Stedet opført, ei oversteeg Værdien af 100 Rdlr., ei heller bestod af meere end en Stue, Kammer, Kjøkken, Lofttrum, samt fornødne Boer og Skuur i Gaarden. Større eller kostbarere Træhuuse at opbygge, burde derimod aldeles være formeent.

8. Skov: ødende Gierdes Gaarde.

Endelig kan jeg ikke forbigaae, her og at indromme Sted for den skadelige Skovens Misbrug blant os, af vore hidtil brugelige Skie eller Gierdes Gaarde, som almindelig ere bestaaende af Beed, eller flovet Tømmer og jordfaste Stør eller Stavre, bundne tilsammen med Bier og Greene af Gran eller Enebuske. Naar betragtes, hvor meget Skov og Tømmer paa denne Maade medgaaer og forødes, og hvor ofte dette i en Mand's Alder maa igientages, samt med hvilken stor Beføstning, Tidsspilde, og anden nyttig Haandterings Forsømmelse dette maa sættes i Stand, have vi vel Aarsag at falde i Forundring over Forsædrenes Esterladenshed i den Fald, da Bierg og Steen faa Steder savnes her i Riget, og de fleste Steder havees til Overflød, hvoraf evige Gierder til Esterkommernes Gavn kunde sættes. Vi nærme os, Gud ske Lov! til den Tidspunkt, at Bønder og Borgere saavel som de af høiere Stand herudi have faaet opladte Dine, og aarlig kappes om at reise Streengierder trindt omkring. De opmuntrende Præmier, som Rigernes store Belgjører, Arveprins Feiderik, ved sin aarlige Gavnildhed sætter det Norske Videnskabers Selskab i Stand at uddeele for den og andre nyttige Bestræbuser, ville vist ikke blive uden Frugt. Allerede har man med Fornøielse seet, hvorledes nogle arbeidsomme Bønder, for deres Flid i at sætte Streengierder, ere blevne belønnede, hvorved de øvrige af samme Stand er sat en Spore i Siden, at træde i samme Fodspor. Uden at søge nogen forsængelig Roes derved, har jeg vel været een af de første her i Eggen, som har lagt Haand paa dette nyttige Arbeide, hvormed, paa min lille Avlsgaard Keangen her ved Byen, er gjort den Fremgang, at hele Gaardens Eiendeele (paa saa Gagne nær, som til næste

Aar

Har rester) langs den alfare Bei, i en Strækning af 323 Favne eller 969 Alen, ere indhegnede med et Steengierde fra 2 til $2\frac{1}{2}$ Alen høit, bedækt med Jord, samt til et Forsøg hist og her beplantet med Torne. Hensigt til Barighed, og Altraa, endog derudi at skaane Skoven, har og bragt mig til, i steden for de ved min Gaard forefundne forfaldne Plankeverker og Indhegninger om Baggaard og tilliggende Have, at reise et høit Steengierde der omkring, $2\frac{1}{2}$ Alen høit, tet besat med Torne, i en Strækning af 210 Alen til denne Tid, og agter dermed end videre at fortfare.

Jeg maatte befrygteligen falde keedsommelig, hvis jeg end videre blev ved at opregne og oplyse de mangehaande flere skiont mindre betydelige dog estertænkkelige Misbruge og Voldsomheder, som øves mod Skovene i Norge, saasom: Bielke-Hugsten og dens Udførsel fra Christiansands Stift; skiont det var at ønske, at aldrig nogen Bielke blev af Riget udført: Ulovlig Hugst og Udførsel af det lille Forraad Egeetsømmer, samme Stift besidder: Smaalasts Hugst og Udførsning, tværtimod høikongeligt Forbud: Ung og frisk Skovs Redhuggelse til Brændeveed, hvor Vindsælder, Forhaler og uduelig Skov ofte findes paa Stedet, m. m.; som alt denne Sinde her forbigaaes.

Hvor gierne ønskede jeg ikke, at disse, nu i ledigere Stunder paa Papiret samlede, usfuldkomne Tanker maatte indeholde noget saa Nyttigt, at de kunde blive et værdigt Offer for det priselige Norske Videnskabers Selskab! Var jeg saa lykkelig, skylder jeg ingen
dem

dem med meere Ret, end høifsamme, for den Ære, det omtrent for
 sex Aar siden gjorde mig, skriftligen at indbyde mig til een af
 Selskabets Medlemmer; hvilket jeg, formedelst Embeds og andre
 i Hobetal paaveltede Forretninger, nødsagedes, som desuden usor-
 tient, at frabede mig. Ikke desmindre bevarer jeg uafsladeligen
 den fuldkomneste Erkiendtlighed for saa usorkfyldt Æresbeviis-
 ning, og attraaer intet hellere, end at lade see min pligtskyldigste
 Diensthengivenhed derfor.

Erondhiem, den 1 Julii 1774.